

KÖZELKÉP

Alzheimer Cafék online tevékenysége a koronavírus járvány kitörése előtti és utáni fél évben II.¹

KUCSERA CSABA² – HOLPERT ANNA³

ABSZTRAKT⁴

Az Alzheimer Caféknak fontos szerepe lehet a demenciával élők és gondozó családtagjaik pszichoszociális támogatásában egy megértő, befogadó, egymással szolidáris és egymást támogató közösség kereteinek biztosításával. Előmozdíthatják ezen kívül a szakpolitikai, szakmai és társadalmi diskurzust, a demencia társadalmi realitásként való elismerését, és az ezzel a komplex kihívással kapcsolatos általános tudatosságot. Segíthetik továbbá a szakemberek közötti együttműködést – a transzdiszciplináritás jegyében –, valamint a szakmai és a laikus-érintett szintek közötti kölcsönös megértést és együttműködést, cselekvő közösségek és hálózatok formálódását is katalizálva.

Ezeknek a lehetőségeknek a megvalósulásában fontos eszköz lehet a Cafék aktív és célirányos jelenléte és tevékenysége az internetes platformokon, a 21. századi társadalmi nyilvánosság és közösségi élet egyre prominensebb csatornáin, terepein.

Ez a kétrészes tanulmány az Alzheimer Cafék online hozzáférhető tevékenységét elemzi ebből a perspektívából egy tízelemű funkciólistához mérve. Az internetes platformok által nyújtott lehetőségek kihasználását, a releváns hasznok és előnyök megvalósulását 2019 szeptembere és 2020 augusztusa között vizsgálja, különös figyelemmel a közegben megfigyelhető technológiai adaptációs válaszokra a koronavírus járvány kitörésekor.

A tanulmány első része (Kucsera – Holpert 2021) röviden ismertette az Alzheimer Café koncepcióját és annak magyarországi történetét, majd bemutatta a vizsgálat módszertanát és a kutatás eredményeinek első felét. Ez a tanulmány második része, amely folytatja az eredmények ismertetését, és a levont következtetések alapján ajánlásokat fogalmaz meg az internetes platformok lehetőségeinek hatékonyabb kihasználására a célok megvalósításához.

KULCSSZAVAK: közösségi média és IKT, támogató szolgáltatás, demencia, informális gondozás, sorstárs önszorgító közösség, COVID-19, társadalmi innováció

¹ A 2018-1.2.1-NKP számú projekthez kapcsolódó tanulmány, amely a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a Nemzeti Kiválósági Program pályázati program finanszírozásában valósul meg.

² Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, e-mail: csaba.kucsera@tatk.elte.hu

³ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, e-mail: holpertanna@yahoo.com

⁴ Köszönjük ezúton is Rácz Andreának, Szabó Lajosnak és Tatai Tamásnak a tanulmány korábbi verziójára adott értékes visszajelzéseit.

KÖZELKÉP

ABSTRACT

Online activities of Alzheimer Cafés in the 6 months preceding and following the coronavirus outbreak

Alzheimer Cafés may play an important psychosocial supporting role in the life of people living with dementia and of their family caregivers by providing a community of understanding, inclusion, solidarity and mutual support. They can promote policy-, professional- and social discourses, the recognition of dementia as a social reality, and overall awareness of this complex challenge. They can also foster transdisciplinary collaboration among professionals as well as between professionals and lay people affected by dementia based on mutual understanding, catalysing the formation and operation of acting communities and networks of interest.

The active and purposeful presence and activities of Alzheimer Cafés on Internet platforms, in the increasingly prominent channels and fields of social discourse and community life in the 21st century, can be an important tool in the realization of these benefits.

This two-part paper analyses the publicly accessible online footprint and behaviour of Alzheimer Cafés from this perspective as measured by a list of 10 possible functions. It scrutinizes the realisation of possible benefits and advantages offered by Internet platforms between September 2019 and August 2020, with a special focus on technology-based adaptive responses to the coronavirus-outbreak midway through that period.

The first part of the paper (Kucsera – Holpert 2021) briefly overviewed the Alzheimer Café concept and its history in Hungary, presented the methodology of the study and the first half of the research results. This second part of the paper presents the rest of the results, and makes recommendations for making more effective use of the potential of online platforms to realise the goals.

KEYWORDS: *social media and ICT; supporting service; dementia; informal care; peer-support community; COVID-19; social innovation*

Bevezetés

Magyarországon a 2010-es évek második felében gombamód szaporodtak az Alzheimer Cafék (AC-k), a demenciával élők és hozzátartozóik, különösen a gondozó családtagok pszichoszociális támogatását célzó kezdeményezések. Nagyon változatos szervezési és módszertani mintákat követve nagyjából 50 ilyen helyi rendezvény-sorozat léteztetett összesen a koronavírus járvány kitörése előtt, ám a járványügyi szabályok és eljárásrendek miatt ezek kénytelenek voltak felfüggeszteni a helyszíni tevékenységüket. A demencia önmagában is egy kiszámíthatatlan és krónikus komoly stresszt okozó betegség az érintettek – a demenciával élők és az elsődleges családi gondozójuk – számára, amit tovább súlyosbított a járványügyi veszélyhelyzeti átállásban, a járvány első hulláma alatt a formális egészségügyi és szociális szolgáltatások és az informális támogató erőforrások nehezebb elérhetősége vagy felfüggesztése, és önmagában a megfertőződéstől való félelem is.

Ebben a bizonytalanságokkal terhelt járványügyi veszélyhelyzeti időszakban egyfajta megoldást jelenthetett a szolgáltatásaik egy részének az online térbe való

KÖZELKÉP

költöztetése hasonlóan az élet sok egyéb területéhez. Kétrészes tanulmányunkban arra vállalkozunk, hogy folyamatában megvizsgáljuk az AC-k digitális működését a járvány kitörése előtti és azt követő fél évben. Tanulmányunk első felében (Kucsera – Holpert 2021) röviden áttekintettük a modell eredeti koncepcióját és a magyarországi történetét, az IKT-használatának trendjeit a releváns szakmai és társadalmi csoportokban, ismertettük a vizsgálatunk módszertanát, majd az eredmények ismertetésében lefedtük azoknak a legalapvetőbb funkcióknak a megvalósítását, amelyek az AC-k céljainak definiálásával és az összejövetelek alapinformációinak megosztását érintették.

A tanulmány e második részében túllépve a legesszenciálisabb információk megosztásán a magasabb rendű, komplexebb funkciókat vizsgálatával folytatjuk az eredmények ismertetését. Ezek a funkciók túllépnek az „itt és most”-on, azaz egy tágabb kitekintést nyújthatnak, és a helyi közösség tudatos szervezésével egy szolidaritáson alapuló sorstársi önszervező csoport kialakítását célozhatják. A tanulmány lezárásában az AC-k eredményesebb működéséhez, az IKT-platformok hathatósabb kihasználásához fogalmazunk meg ajánlásokat.

A vizsgálat eredményei (folytatás)

KÜLSŐ FORRÁSÚ INFORMÁCIÓK ÉS TÁMOGATÓ ERŐFORRÁSOK GYŰJTÉSE ÉS MEGOSZTÁSA

Az Alzheimer Cafék nem csak a saját létezésüket, annak célját, szolgáltatásait, illetve a találkozási alapadatait közölhetik a saját elsődleges célcsoportjukkal és az egyéb érdekelt felekkel, azaz a támogatási ökoszisztéma egyéb szereplőivel. Közvetítő szerepet is felvállalhatnak, amennyiben ebbe az ökoszisztémába magukat tudatosan is elhelyezik, megjelenítenek külső támogató erőforrásokat, megosztanak mások által előállított információkat/tartalmakat. Ez lehet elvárás is, amennyiben ez a fenntartói protokoll, kommunikációs- és üzletpolitika, de lehet önkéntes vállalkozás is. Ezért potenciálisan fontos szerepük lehet a helyi AC-knak az 1) helyi és országos formális támogató erőforrások összegyűjtésében és a 2) tágabb (nagy) világ ad-hoc híreinek és érdekességeinek vagy inspirációinak a közvetítésében is. Az online felületeik e szerint információs csomópontokként (*hub*) is működhetnek, amelyeken keresztül a közönségük számára összegyűjtött, sokszor talán nehezebben elérhető vagy megérthető, és hitelesség, valamint relevancia alapján szűrt, esetleg értelmező magyarázatokkal ellátott tartalmakat is továbbíthatnak a szervezők.

A továbbosztott és belinkelt tájékoztatók és egyéb információforrások segíthetik a formális támogató szolgáltatások igénybevételét, szabályozzák és nyújtják azt akár a helyi gondozási ökoszisztéma szereplői – például a kerületi/települési önkormányzat, szociális szolgáltató, kórház, idősek otthona, esetleg civil vagy egyházi

KÖZELKÉP

szervezet által nyújtott juttatás vagy szolgáltatás –, akár az országos igazgatási szinten szabályozott és folyósított juttatásokról és kedvezményekről legyen szó. A támogató források példája lehet még más demenciával foglalkozó helyi kezdeményezés is, mint például a Demenciabarát Mosonmagyaróvár program, vagy a több helyen is működő, a demenciával élők családtagjainak elsősorban mentális támogatására létrehozott – pszichoterápiás – hozzátartozói csoportok⁵ ismertetése és elérhetőségének közvetítése, esetleg a szolgáltatások valamiféle „egyablakos” integrációjával (*one stop shop*).⁶ Ezen lokális erőforrások bemutatása kifejezetten ritkának mondható, tulajdonképpen kivételként, a vizsgált kétszer fél év alatt mindössze pár alkalommal fordult ilyen elő. Ehhez az kellett például, hogy külön hírértéke legyen az aktualitása miatt, például ilyen volt egy, a demenciával élők gondozói számára induló szolgáltatás hirdetése (Keszthely),⁷ de ezeknek az erőforrásoknak az ökoszisztémája szisztematikusan és visszakereshető módon nem került megjelenítésre.

A potenciális erőforrások sajátos határesetek a demenciával élők és/vagy gondozó családtagjaik számára érdekes, esetleg közösségépítési céllal is átitatott egy-egy kampányszerű események népszerűsítése. Erre példa a 2019. szeptemberi Alzheimer Világnaphoz kapcsolódó rendezvény (Pécs, Putnok,⁸ Tiszakécske), vagy sokszor a helyi AC szervezők-fenntartók által szervezett rendezvények promóciója, mint például Mosonmagyaróváron a Demenciabarát forgató,⁹ vagy a demencia-témáját feldolgozó „Batang Felé” című színdarab előadása.¹⁰

Jóval gyakrabban osztották meg a Cafék a tágabb nagyvilág ad-hoc többé-kevésbé releváns híreit. Ezek az erőforrásokhoz képest nem köthetők helyhez, nagyon változatos formájúak, tartalmi elemeiket tekintve változó szakmaiságúak – nyelvezetükben, eredeti célcsoportjukban és vélhetően megbízhatóságukban is –, és néha direkter, néha csak közvetett módon kapcsolódnak a demencia vagy az idősgondozás témájához. Jellemzőek ezek között a demenciával kapcsolatos ismeretterjesztő cikkek és videók, és elsősorban az Alzheimer-kór orvostudományi

⁵ A 12. kerületi Alzheimer Caféhoz például kapcsolódik ilyen kezdeményezés, de a Facebook oldala csak 2020 márciusában jött létre, és azzal egyidőben a hozzátartozói csoportjuk oldala inaktívvá vált.

⁶ Azokon a helyeken, ahol hozzátartozói csoport és AC működik egymás mellett, fontos kérdéssé válik e két szolgáltatás együttműködése: hogyan tudnak egymást támogatva – a körükük szerveződő közösséget erősítve létezni, olyan módon, hogy a tagok a közösségben rejlő erőforrást is jobban tudják használni. Hogyan képesek az eltérő céljaikat és szerepeiket jól definiálni és elválasztani, a szükségszerű átfedéseket kezelni. A mindkét szolgáltatás iránt érdeklődő személyek hogyan képesek a csoportok között mozogni és mindkettővel azonosulni. A kutatás főképpen a hozzátartozói csoportok online jelenlétének szegényessége miatt utóbbiakat nem elemeztük szisztematikusan, de tisztában vagyunk ezeknek a dilemmáknak a relevanciájával.

⁷ <https://www.facebook.com/alzheimercafekeszthely/posts/479135376102940>

⁸ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=988945694793697&id=881770835511184

⁹ <https://www.facebook.com/AlzheimerCafeMosonmagyarovar/posts/2704716522882478>,
<https://www.facebook.com/AlzheimerCafeMosonmagyarovar/posts/2668395206514610>

¹⁰ <https://www.facebook.com/modus.alapitvany/posts/1472974512869816/>

KÖZELKÉP

kutatásáról szóló cikkek.¹¹ De helyet kaphatnak olyan egyéb érdekességek is, amiket a szervezők – vagy elvétele a közösség tagjai – relevánsnak tartottak, és amelyektől a demenciával élők és/vagy a családtagjaik-gondozóik életminőségének javítását remélik. Ilyenek például a kapcsolódásra, a szabadidő közös eltöltésére lehetőséget kínáló könyvek, filmajánlók, ötletgyűjtemények, tornagyakorlatok stb. A vizsgált időszakban két magyar gyártású dokumentumfilm is bemutatásra került, ezek népszerűsítése is visszatérő elem volt, a néhány helyen szerveződő közös filmnézés pedig már a közösségépítés felé mutat. Kollár István *Alzheimer* című dokumentumfilmjének országos vetítéssorozatát például végül fel kellett függeszteni a járvány miatt, de a kitörése előtt csaknem minden Facebook oldalon megjelent a tervezett menetrendje. Nyergesújfalun például a film egyik promóciós teaser videóját osztották tovább,¹² Fehérgyarmaton a bemutató után a vetítések helyét és időpontját sorolták fel,¹³ Mosonmagyaróváron pedig egy, a film rendezőjével készült beszélgetős műsort hirdetnek.¹⁴

A koronavírus járvány kitörése előtt 2019 őszén és telén ezek az olykor csak lazán kapcsolódó illetve kétes relevanciájú ad-hoc hírek voltak a második leggyakoribb tartalmi elemek az AC-k online felületein. Főleg a Facebook oldalakon jelentek meg ezek a tartalmak, és jól tükrözi az online felületek visszafogott használatát (ha úgy tetszik, kihasználatlanságát), hogy ilyeneket csak kevesebb, mint felük osztott

¹¹ Az ilyen jellegű medikális hírek haszna legalábbis kétséges. Önmagában jó részük eleve nagyon technikai, elsősorban a témával foglalkozó egészségügyi szakemberek számára érthető, más részük pedig bizonytalan hitelességű, vagy tudományos nézőpontból hiteltelen (például bizonyos ételek és étrendkiegészítők hatásosságáról). A demencia gyógyításában egyébként hosszú évek óta nem történt jelentős orvostudományi áttörés – például egy új hatóanyag felfedezése –, de ha ma történne, akkor is rengeteg pénzbe és legalább egy évtizedbe telne, amíg az a mindennapi terápiájában alkalmazható lenne. Az is kérdéses, hogy egy áttörés mondjuk az Alzheimer-kórnál mennyire lenne használható a többi demenciátípusnál. A demencia kihívásával jelenleg küzdő, az AC elsődleges célcsoportjába tartozó csoportok számára ez valamiféle hiú reményt kelthet, esetleg a sokadik ilyen cikk olvasása el is idegenítheti őket a közösségtől, felismervén, hogy az ő mindennapi kihívásaikra ezek nem nyújtanak választ. Kifejezetten ezért fontos a pszichoszociális intervenciók – mint például egy AC – alkalmazása és módszereinek javítása, mert a nem-medikális megoldások jelenleg jelentősen tudják javítani a demenciával élők és családtagjaik megélt szubjektív életminőségét, nagy a „hozzáadott értékük”.

Hasonlóra reflektált Jytte Lokvig is, aki az Alzheimer Café mozgalom meghonosítója az Egyesült Államokban, az Alzheimer's Café nevű Facebook csoport létrehozója is. Ez egy általános csoport, abban az értelemben, hogy nem egy konkrét, helyi AC-hoz van rendelve. Lokvig arra emlékeztette az egyik adminisztrátori bejegyzésében a résztvevőket, hogy a demencia medikális vonatkozásai helyett inkább arról osszanak meg információkat, hogy hogyan javítja az AC a résztvevő demenciával élők és családtagjainak életminőségét, hogyan segíti a kapcsolataik javulását, számukra értelmes életcélok kijelölését, azaz inkább koncentrálnak a közösségre, mint a demencia patológiájára, sőt, a Facebook csoport adminisztrátoraként kinyilvánította, hogy a jövőben ezeket a megosztásokat szűrni is fogja (<https://www.facebook.com/groups/140577999299409/permalink/2092303480793508/>).

¹² <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/2950715391623046>

¹³ <https://www.facebook.com/alzheimerfilm/posts/2620445371615191>

¹⁴ <https://www.facebook.com/AlzheimerCafeMosonmagyarovar/posts/2917764054911056>

KÖZELKÉP

meg egyáltalán: havonta átlagosan egyet, de néhány, a tartalomgenerálásban aktívabb AC ennél gyakrabban is.

A járvány kitörése után a személyes találkozók felfüggesztésével a továbbra is aktívnak maradó Cafék éppen ezeknek a korábban inkább kiegészítőnek számító ad-hoc híreknek és külső erőforrásoknak az erőteljesebb megjelenítésére váltottak, saját tartalom a veszélyhelyzet alatt szinte sehol nem jelent meg. A megosztásokban nőtt a hírek, tájékoztatók és érdekességek gyakorisága, valamint a témák sokszínűsége, de ezek szerepe is átértelmeződött: kiegészítőből helyettesítővé, azaz szinte kizárólagos aktivitássá válva. Ez a típusú tevékenység a fenntartó intézmények saját Facebook-oldalán is dominánssá vált, de ott értelemszerűen nem kizárólag az AC-közösségnek szóló üzenetek jelentek meg, és így a megjelenített témák az általánosabb célcsoportok miatt más kontextusban is értelmeződtek.¹⁵

A formális gondozási ökoszisztéma által nyújtott – külső – támogató erőforrások hozzáférhetőségét erőteljesen átrendezte a járványügyi veszélyhelyzethez való adaptáció. Egy sor szolgáltatást felfüggesztettek – például a demens nappali ellátást – vagy átszerveztek – például a házi segítségnyújtást –, miközben a megmaradók iránti kereslet erőteljesen megnőtt. Főleg a veszélyhelyzet kihirdetése utáni néhány hétben voltak a járvány elleni védekezés szabályainak megjelentetésével aktívabbak az AC-k, de a járványügyi aktualitások nem váltak tartósan témává. Több helyen megjelentek általános kormányzati felhívások,¹⁶ önkormányzati tájékoztatók,¹⁷ vagy rendeletek¹⁸ – különös tekintettel az idősekre vonatkozóak. A védekezésnek a médiában is megjelenő közegészségügyi vonulata jóval kisebb szerepet kapott: egyedül Jobbágy Mária a kézmosás helyes módját bemutató bejegyzését osztották tovább több helyen;¹⁹ a nyergesújfalui Alzheimer Café csoportjában pedig arról számoltak be, hogy az önkormányzat maszkot juttat az idősebb korosztálynak.²⁰ Ugyanakkor a győriek Facebook-oldalán március végéig hangsúlyosak maradtak a koronavírusról szóló tájékoztatók is, a hónap végéig összesen hat poszt foglalkozott vele.

Néhány hét után azonban a tágabb formális gondozási szolgáltatásokról és a pandémiáról szóló információk kezdtek elmaradozni, hogy helyüket átvegyék az ad-hoc hírek és érdekességek, illetve az AC-k többségének online felületei hosszabb-rövidebb időre el is némultak és tetszhalott állapotba kerültek.

A Facebookon a veszélyhelyzet során is aktívnak maradók különböző stratégiákat alkalmaztak ezeknek a kiegészítő/ad-hoc híreknek a megjelenítésében. A 12. ke-

¹⁵ Miskolc, Pécs, Szombathely (havi 1 poszt), Óbuda (közös oldal), Paks (havi egy poszt), Putnok (május óta inaktív), Zalaegerszeg és Tokaj.

¹⁶ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=911591242624587&id=728525844264462,
<https://www.facebook.com/alzheimercafekeszthely/posts/499349060748238>

¹⁷ <https://www.facebook.com/alzheimercafeagyor/posts/3786753441365857>

¹⁸ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=908360922947619&id=728525844264462

¹⁹ <https://www.facebook.com/alzheimercafeagyor/posts/3695677183806817>

²⁰ <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/3300683346626247>

KÖZELKÉP

rületben az aktivitás mellett a fókuszot is megtartották azzal, hogy az online AC-rendezvényei – amelynek külön fejezetet szentelünk – közti bejegyzések a kommunikációt témaközelben tartva a demenciára és az otthoni idősgondozásra koncentráltak, amit 2020 nyarán a lokális ellátórendszer más tagjaitól²¹ és demenciával foglalkozó szervezetektől²² átvett posztok is kiegészítettek. Egy másik jellemző utat jelentett a vegyesebb tematikájú információk megosztása, például a győri és a fehérgyarmati Cafék Facebook oldalán. Ők bár teret adtak szakmai forrásoknak, de a posztok nem korlátozódtak sem a lokális információforrásokra (többek között továbbosztottak információkat a DemenSzia,²³ 12. kerületi Alzheimer Café,²⁴ Diagnózisa Alzheimer²⁵ és a Felejtelek.hu²⁶ oldalakról is), sem pedig a demencia és az idősgondozás témáira, hanem a szélesebb tematikai merítésükben megjelent a korábban bemutatott ad hoc posztok szinte minden egyéb típusa is.

Az is jellemzővé vált, hogy sokszor hasonló vagy akár ugyanazok a posztok jelennek meg a legtöbb Facebook oldalon, tehát a szervezők hasonló forrásokból tájékozódtak, illetve érzékelhetően követték a szintén néhány kitüntetett – aktív és vezető „véleményvezér” – szereplőjének online tevékenységét is.

Összefoglalóan elmondható, hogy általában a régebb óta működő AC-k tűntek aktívabbnak a veszélyhelyzet kihirdetése után is (például Mosonmagyaróvár, Győr, Tatabánya, Nyergesújfalu). Ennek több oka is elképzelhető: érettebbek lehetnek, jobban integráltak a helyi közösségbe és a gondozási/intézményi ökoszisztémába, de a „korai adaptálók” feltételezhető elhivatottsága, innovatív szellemisége és identitása is játszhatott valamilyen szerepet ebben.

Ugyanakkor nem tudtunk a fenntartó jellege szerint mintázatot találni azzal kapcsolatban, hogy a közvetett vagy közvetlen önkormányzati bevonódás az AC-k igazgatásába és finanszírozásába segíthette-e az online veszélyhelyzeti aktivitás fennmaradását. Ebből arra következtetünk, hogy inkább a helyi szervezők szerepfelfogásán és motivációján múlt az online aktivitás, és azt feltételezzük, hogy erre nem léteztek protokollok. Területileg inkább a dunántúliak maradtak aktívak, a budapestiek közül csak a 12. kerületben, két megyeszékhelyen (Tatabánya és Győr), és jellemzően inkább a kisebb településeken működő Cafék működése volt folyamatosabb a lehetőségek nyújtotta korlátok között a járvány első hulláma idején.

²¹ <https://www.facebook.com/alzheimerbp12/posts/136538224655710>

²² <https://www.facebook.com/alzheimerbp12/posts/154549766187889>

²³ <https://www.facebook.com/alzheimercafeagyor/posts/3829559063751961>

²⁴ <https://www.facebook.com/events/231631811488407>

²⁵ <https://www.facebook.com/alzheimercafeagyor/posts/3977058265668706>

²⁶ <https://www.facebook.com/alzheimercafeagyor/posts/3914672898573910>

KÖZELKÉP

KOMMUNIKÁCIÓ A SZERVEZŐK ÉS A KÖZÖSSÉG KÖZÖTT

Az általunk megalkotott funkciólista ötödik és hatodik elemei, azaz a zárt és nyílt kétirányú kommunikációs csatornák megléte fontos elemei egy jól működő AC-nak. Az online platformokon keresztül a szervezők aktívan képesek lehetnek kapcsolatot tartani két Alzheimer Café rendezvény között is a közösségükkel, fenn tudják tartani az érdeklődést és a bevonódást. Erre elsősorban az eleve magas interaktivitási lehetőségeket nyújtó közösségi színtérnek megalkotott Facebook az optimális, de talán egy interaktívabbra tervezett honlap is alkalmas lehetne erre. Utóbbira viszont a mezőnyben nem találtunk példát, pl. a statikus meghívókat nem lehetett kommentelni.

A kapcsolattartás fontos eszköze az egyéni kétirányú kommunikációs csatornák fenntartása, amin keresztül a szervezők egyéni igényekre reagálva tudnak információkat nyújtani, és személyes problémákat kezelni. Ezek lehetnek zárt (például telefon, e-mail, Facebook Messenger) és nyílt (például kommentdoboz) csatornák. Az előbbiek esetében megkönnyíti a személyes kommunikáció létrejöttét, ha a szervezők részéről nevesítve van egy kontaktszemély elérhetőséggel. Kontaktinformáció jobbára elérhető, de sok esetben nem kapcsolódik hozzá személy, csak a fenntartó szervezet van megnevezve. Ez a személytelenség különösen az amúgy is legnehezebb első kapcsolatfelvételnél számíthat magas küszöbnek. A küszöbök csökkentéséhez kapcsolódik pozitív példaként a fehérgyarmati AC korábban (az előző részben) is idézett bejegyzésrészlete, amelynek értékét külön emeli, hogy a veszélyhelyzeti bizonytalanság és távolságtartási előírások közepette nyújt fogódzót, amiben a személyes megkeresésre bátorítják az olvasókat.

A (kétirányú) kapcsolattartás másik kiemelt eleme a közösségi visszajelzés, például a facebookos reakciógombok és a kommentelési lehetőségek, ami a szervezők és a résztvevők közti kommunikáció fontos eleme. A közösség számára lehetőséget ad a véleményük kinyilvánítására, és arra, hogy az igényeiket közvetlenül is megfogalmazzák, ezzel alakítva az AC-k nekik megfelelőbb működését. A szervezői oldalról pedig a visszajelzések közvetítik a résztvevők elismerését, és megjelenítik a később becsatornázható igényeket. A nyilvános visszajelzések előmozdítják az Alzheimer Café megfelelőségéről és a közösség igényeiről szóló diskurzust.

Ugyanakkor még a Facebookon is csak ritkán volt kifejezett törekvés észlelhető az aktív és érdemi online kapcsolattartásra a szervezők részéről. Azokat a posztokat vettük idetartozónak, amik elsődleges üzenetük mellett kifejezetten megpróbáltak valamilyen reakciót is kiváltani: párbeszédet vagy vitát generálni, visszajelzést kérni, például egy kérdéssel, utalással, vagy egy felvetett gondolat továbbfűzésével. Például a saját rendezvénysorozatukban érintett témák meghirdetése mellett egy másik helyi demenciabarát esemény népszerűsítése (Mosonmagyaróvár²⁷), vagy

²⁷ <https://www.facebook.com/AlzheimerCafeMosonmagyarovar/posts/2638470162840448>

KÖZELKÉP

valamelyik Alzheimer kórról szóló dokumentumfilmhez kapcsolódó interjú vagy vetítés megosztása talán önmagában is értelmezhető az érdeklődés és bevonódás fenntartására tett kísérletként a szimpla információátadáson túl. Jellemzően a más forrásból származó bejegyzések külön hozzáfűzött értelmezés, aktualizálás, vélemény vagy ajánlás nélkül kerültek továbbosztásra, de például a tatabányai Café oldalán rövid idézetekkel vagy kommentárral jelentek meg,²⁸ ami nem csak könnyebben tette befogadhatóvá az adott posztot, hanem kommunikációs gesztusként is értelmezhető. Az ilyen jellegű posztok gyakorisága is fontos tényező, mert a viszonylagos rendszeresség és egyfajta kiszámíthatóság is szükséges a bevonódáshoz, a közösség megtartásához – nagyjából a harmaduk törekedik arra, hogy a találkozók között is fenntartsa az érdeklődést és a kapcsolatot a közösségével. Elsősorban a fenntartók által menedzselte egyéb szolgáltatásokkal integrált oldalakon egyértelműen megjelenik a kapcsolattartásra irányuló szándék a bejegyzések mennyiségét és tematikai sokszínűségét figyelve (például egészséges életmód), viszont ezek elsősorban nem az Alzheimer Café közösségét szólítják meg, nem is demencia-, vagy idősgondozás-specifikusak.

Ebből a szempontból más egy Facebook csoportban zajló kommunikáció, ami-ben talán a nyergesújfalui AC a legaktívabb. A csoportokban a lapokkal ellentétben a tagoknak nagyjából ugyanolyan lehetőségeik vannak a diskurzus tematizálására, illetve alakítására (például bejegyzések közzétételével), és kisebb a szervezők és a résztvevők közötti szimbolikus távolság, csoporttagként identifikálódva a kötődés és a közösséghez tartozás érzése is könnyebben kialakul, és a nyilvánosság határai is egyértelműbbek. Azonban a vázolt tulajdonságok úgy tűnik, hogy a gyakorlatban csak lehetőséget kínálnak egy szervesen működő aktív online közösség működéséhez. Posztok a csoport nagyjából száz tagjából a vizsgált időszak alatt kevesebb, mint tíztől érkeztek, de így is feltételezhető, hogy egy Facebook lap korlátaihoz képest nem csak a szervezőkről van szó. A moderátorok/szervezők oldaláról jellemző a kommunikációban a személyesség, ami a 2019. decemberi beszámoló hangvételében is megfigyelhető: *„Nagyon jó hangulatban zártuk az idei évet az Alzheimer Caféban. Régi, téli szokásokat idéztünk meg. Igazi «fonós» légkör alakult ki. Köszönjük Ráblné Sándor Judit előadónknak!”*²⁹ A csoport tagjai között spontán beszélgetés kialakulása nem volt jellemző, de a szervezők részéről sem volt érzékelhető ennek az előmozdítására irányuló kezdeményezés. Sporadikusan előfordult közösségépítésként értelmezhető tevékenység, például amikor a szervező(k) plusz információt nyújtott(ak) egy programhoz, vagy amikor az *Alzheimer* című dokumentumfilm budapesti vetítésére kínáltak fuvart februárban.³⁰ Nyergesújfalun a Facebook csoport kialakítását

²⁸ <https://www.facebook.com/alzheimercafetatabanya/posts/1288318614703466>,
<https://www.facebook.com/alzheimercafetatabanya/posts/1391899977678662>

²⁹ <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/3039657229395528/>

³⁰ <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/3212196288808287/>

KÖZELKÉP

és működtetését és abban a közösségépítési törekvést bizonyosan segíti az, hogy egy viszonylag kisebb városról van szó, ahol az emberek jobban ismerhetik egymást személyesen is. A kapcsolataik ezért eleve nagyobb eséllyel már „offline” is adottak, ami egy bizalmibb és diszkurzívabb légkör kialakításához, illetve fenntartásához jó kiindulási alap lehet („pro”). Ugyanakkor elképzelhető, hogy kevésbé érzik szükségét az online felületeken történő kommunikációnak, mert amúgy is adottak a közvetlen csatornák a tapasztalatcserére például telefonon vagy személyes találkozásokon keresztül („kontra”). Felmerül kérdésként az is, hogy a csoport nyilvános jellege milyen adatvédelmi aggályokat jelent a számukra, a privát és nyilvános terek összemosásával.

A platform nagyon erősen befolyásolja az online közösségi kommunikáció lehetőségét. A honlapokat vizsgálva nem találtunk erre lehetőséget (például egy kommentbox integrálásával), de a Facebook kifejezetten közösségi interakcióra tervezett felülete alapértelmezésben tartalmazza ezeket. Például egy megvalósult AC-rendezvény összefoglalása, és valamiféle feldolgozása fontos téma az online térben, amit különböző részletességgel, de általában az eseményen készült fényképek illusztrálnak, amihez az előadó és/vagy a résztvevők felé irányuló köszönetnyilvánítás párosul. Ezt kiegészítheti egy rövid beszámoló a témáról vagy a hangulatról, de ez már „haladóbb” kommunikációs-interakciós szintnek számít. A mosonmagyaróvári Alzheimer Café is rendszeresen közzétett ilyeneket, itt a 2020. januári bejegyzést idézzük:

„Köszönjük Fekete Anna a tartalmas előadást! Nagyon jó hallani, hogy mennyire fontosak a demenciával élők életében a tartalmas, hasznos elfoglaltságok. Milyen jó hatással van a betegekre a művészet bármelyik ága. Nehéz elfogadni néha a hozzátartozóknak, hogy ne a gyógyszerektől várják a »jól-létet« hanem alternatív stressz csökkentő tevékenységektől, vagy pl. a zene hallgatástól. Köszönöm a résztvevőknek is az aktív jelenlétet 😊.”³¹

A szövegnek a köszönetnyilvánításon és az előadás fontos kérdéseinek felidézésén kívül része a tapasztalatokra vagy a téma jelentőségére irányuló reflexió, személyes hangvétele pedig segít megalapozni a közösségi intimitást és szolidaritást. A veszélyhelyzet idején szüneteltek a találkozások, de a nyári enyhülés időszakában, talán elsőként Dombóváron tartottak (szabadtéri) rendezvényt, amiről a megszokottnál nagyobb terjedelmű beszámolóban is lehetett olvasni. Ebben az obligát köszönetnyilvánítás és a programok összefoglalása mellett hangsúlyt fektettek a séta hangulatának felidezésére, és a résztvevők számára az újra találkozásban lelt öröm jelentőségére is, valamint az összefoglalóban felidéztek néhány olyan (nem szenzi-

³¹ <https://www.facebook.com/AlzheimerCafeMosonmagyarovar/posts/2810023549018441>

KÖZELKÉP

tív) témát, amelyek a beszélgetés során merültek fel, mint például a karantén megélése és a séta helyszíneihez fűződő személyes emlékek.³²

A lehetőségekhez mérten azonban a közösség kevés tagja szokott visszajelzést adni. Pedig a reakciógombokkal gyorsan és különösebb „kockázat” nélkül lehet „kedvelni” ezeket a bejegyzéseket is, de a *lájkok* száma ritkán haladta meg a tízet. Ehhez képest a több átgondoltságot és nagyobb motivációt igénylő szöveges visszajelzések még kevésbé fordultak elő – még olyan oldalakon sem, amik viszonylag sok résztvevővel működő Alzheimer Caféhoz tartoztak –,³³ és párbeszéd a közösség tagjai között vagy a szervezőkkel is csak elvétve alakult ki. A visszajelzések leginkább az egyszerű köszönetnyilvánításra szorítkoztak, ami önmagában arra is utalhat, hogy a közösségben nincs igazán igény a kapcsolattartásra, visszajelzésre, a rendezvényeken elhangzottak továbbgondolására, a saját élmény megosztására, vagy utólag felmerült kérdések nyilvános feltételére. De utalhat arra is, hogy ennek nincs meg a kultúrája az adott közegben, azaz az igény meglenne rá – akár artikulálatlan, szunynyadó formában –, de a kialakult csoportnorma miatt azt nem is tekintik „helyénvalónak”.

Az élő és aktív diskurzus és közösségi bevonódás kialakulását nagyban elősegíthetnék a rendszeres, releváns, személyes jellegű, intimitást és spontaneitást tükröző tartalmak, kísérszövegek és kommentek. Jelenleg inkább a többé vagy kevésbé relevánsnak vagy érdekesnek tűnő harmadik féltől származó posztok jobbra rutinszerű megosztása, és az azokra adott „lájkok” és a formalizált rövid „Köszönöm”-típusú reagálások a dominánsak, azaz e téren bőven vannak még kiaknázatlan lehetőségek.

A KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS ÉS -SZERVEZÉS

A tanulmány első részének módszertani fejezetében felsorolt platformfunkciók közül a továbbiakban az aktív közösségszervezésre irányulókat tárgyaljuk. A funkciólista hetedik eleme az olyan közösségi identitásformáló és -megerősítő tevékenységekre vonatkozik, amelyek a tagjai között kölcsönös szolidaritás és támogatás alapjai lehetnek. A nyolcadik funkció pedig a közösségbővítésre vonatkozik, azaz proaktív módon való nyitásra olyanok felé, akik nem részei még annak.

A platformok közül mind a Facebook, mind a weblap lehetőséget ad célcsoportok elérésére, egy „közönség” kialakítására, de az előbbi alkalmasabb eszköz a *közönség közösséggé* formálásának támogatására és megerősítésére, különösen akkor, ha az online közösségi aktivitás és különösen a közösségi identitás már lényegében önfenntartóvá válik, azaz egymást aktiválják, inspirálják és megerősítik ebben a közösség tagjai.

³² https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1200965606745233&id=300135046828298

³³ Például Mosonmagyaróvár

KÖZELKÉP

Az „irányított” bevonást – facilitációt – segítheti ugyanakkor a szervezői kommunikáció módja, a befogadói attitűd fenntartása, a nyelvhasználatban pedig az, ha tartózkodnak a túlságosan bennfentes kommunikációtól, ha nem csak egy eleve feltételezett közös tudásra és *közösen felépített valóságra* szorítkoznak. A kommunikáció hozzájárulhat egymás jobb megismeréséhez személyiségként és potenciális támogató erőforrásként, a bizalom kiépítéséhez, valamint a csoporton belül szerepek kialakulásához, azaz a közösség differenciálódáshoz. Feltételezhető, hogy a közvetlenebb hangnemben írt, az olvasókat megszólító szövegek jobban támogatják a közösségi identifikáció megteremtését.

A korábban tárgyalt aktív-bevonó-érdemi, közösségépítésre is használható kommunikációs tevékenységek mellett az aktív Facebook oldalakon meg-megjelenő közszöntések szintén a közösség megteremtésének lehetnek alapszintű eszközei, például a nagy közös ünnepekhez kötődően, mint karácsony,³⁴ Újév³⁵ és Húsvét, de a fehérgyarmatiak oldala az Idősek Világnapjára is emlékezett.³⁶ Bár nem egyedülállók a „képeslapszerű” képek³⁷ mellett az AC közösségének szóló üzenetek, ez a mosonmagyaróvári Facebook oldalon jelent meg a legteljesebben:

„Az ünnepek közeledtével szeretném megköszönni minden Alzheimer Café szervezőnek, önkénteseknek, kollégáknak, hogy segítettek ebben az évben is. Tövébbá köszönettel tartozom dr. Iváncsics János Alpolgármester Úrnak, hogy támogatta a Café működését! A résztvevőknek, hogy eljöttek, kérdeztek, támogattak. Jövőre is folytatjuk! Mindenkinnek Békés, Boldog, Szeretettel gazdag Karácsonyt kívánunk! Gondoskodás Alapítvány kuratóriuma.”³⁸

A szervezők aktívan facilitálhatják a közösség belső online interakcióját, ami növelheti a csoport tagjai közötti szolidaritási és támogatási potenciált, és nem csak a praktikus vagy információs támogatások megvalósulásában, hanem az empátiára és megértésre épülő érzelmi támogatási aktusokban is. Adataink alapján ennek előmozdítására – azaz a közösségi szolidaritás kialakítására/megerősítésére való stratégiai törekvést – a vezetők részéről nemigen lehetett beazonosítani. Az ehhez szükséges párbeszéd előmozdítására tett kísérlet egyik példája a 12. kerületi Alzheimer Café Facebook lapján jelent meg, ahol a demencia egy művészi ábrázolásának megosztásával és néhány gondolatébresztő kérdés feltevésével a szervezők diskurzust szerettek volna kezdeményezni a bejegyzés olvasói között, de kevés sikerrel, mert csak néhány lájk érkezett, de kommentár (válasz) nem.³⁹

³⁴ <https://www.facebook.com/alzheimercafetatabanya/posts/1308613489340645>

³⁵ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1066015933573535

³⁶ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=774120243038355&id=728525844264462

³⁷ <https://www.facebook.com/alzheimercafetatabanya/posts/1308613489340645>

³⁸ <https://www.facebook.com/AlzheimerCafeMosonmagyarovar/posts/2761971120490351>

³⁹ <https://www.facebook.com/alzheimerbp12/photos/a.122861559356710/145251413784391>

KÖZELKÉP

Ugyanakkor a közösségépítés legmegfelelőbb online eszközének a Facebook csoport tűnne, de erre csak összesen két példát találtunk az általunk vizsgált 12 hónapos időtartamban, mert rajtuk kívül *oldalként* vannak jelen az AC-k ezen a közösségi platformon. A kettő közül a nyergesújfalui csoport az aktívabb, amely „látható” és „nyilvános”,⁴⁰ azaz nem kell a csoport befogadott tagjának lenni ahhoz, hogy megtalálhassák a megfelelő keresőszóval, vagy, hogy lássák a csoporttagok listáját és bejegyzéseit. Ebben a csoportban is van még kiaknázatlannak tűnő online potenciál, mert bár vannak „alulról jövő”, azaz nem a szervezőktől jövő bejegyzések, azokat inkább néhány aktívabb tag generálta, tehát ezek a kezdeményezések nem annyira szétterítettek a tagok között. Az egyik példa az a bejegyzés, amelyikben az egyik tag egy közös filmnézés szervezéséhez kért és kapott információkat az AC szervezőitől,⁴¹ vagy egy másik, amelyik nem kifejezetten a demencia témáját érintette, hanem a nevezetes ünnepekhez kapcsolódó jókívánságokat közvetített,⁴² és a horizontális kommunikáció működésére is volt példa, még ha nem is annyira kidolgozott és messzire vezető.⁴³

A járvány kontextusában azonban a közösség működésének alappillérét jelentő személyes találkozások hiányában az online megjelenés közösségi funkciói is új jelentőségre tettek szert: szinte kizárólagos eszközei lehettek volna a közösség egyben tartására, a közösség létezésének és identitásának megerősítésére. Ennek ellenére ez a cél a veszélyhelyzeti adaptáció során a megfigyeléseink alapján nem került jobban előtérbe, például tapasztalatok megosztásán, tematikus beszélgetéseken, vagy közös online programok kezdeményezésén keresztül. Elszórt és főleg egyszeri próbálkozásokként értelmezhető például egy húsvéti üdvözlő, vagy a győri Alzheimer Café oldalán júniusban megosztott, „különösen a gondozásban elfáradt hozzátartozóknak” szóló szép üzenet,⁴⁴ de közösségmenedzselésre irányuló tudatos stratégia nem volt jellemző.

Áttekintettük azt is, hogy egy AC a saját közösségéből milyen típusú erőforrásokra támaszkodhat(na) a saját fennmaradásához és minél eredményesebb működéséhez, illetve azt is, hogy ebben a forrásteremtésben hogyan támaszkodhat(na) az online platformokra és módszerekre. Közösségi erőforrások becsatornázási kísérletére – például adománygyűjtésre, önkéntesek toborzására, vagy valamilyen eszközszükséglet meghirdetésére – azonban nem találtunk példát sem a megszokott működés sem pedig a járvány első hulláma időszakában, pedig tudható, hogy több kezdemé-

⁴⁰ A csoport a vizsgált időszakban még nyilvános volt, de e tanulmány megjelenésének időpontjára már zárttá vált.

⁴¹ <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/2847090931985493/>

⁴² <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/3086198488074735/>,
https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/3332625990098649

⁴³ <https://www.facebook.com/groups/1184560104905259/permalink/3039657252728859>

⁴⁴ <https://www.facebook.com/alzheimercafe/gyor/posts/3981756765198856>

KÖZELKÉP

nyezés is fenntarthatósági problémák miatt szüntette be korábban a tevékenységét. Magyarországon a Cafék nem építenek a közösség anyagi hozzájárulására, és ennek a kultúrája talán általában sem különösebben elterjedt a szociális területen.⁴⁵ Mi is csak inkább egy kiaknázatlan lehetőségként tekintünk rá, főleg az önkéntesek online platformokon keresztüli bevonásának vagy aktiválásának lehetőségére.⁴⁶ Ezek az internetes csatornák az AC-k ad-hoc igényeinek nyilvánossá tételében is segíthetnének, elősegítve azt, hogy a közösség tagjai jobban bevonódjanak a szervezésbe és lebonyolításba, és nem is csak a szervezők munkáját megkönnyítve, hanem akár új, az Café portfóliójában addig nem is szereplő feladatokat ellátva.

Összefoglalóan elmondható, hogy az Alzheimer Cafék közül az aktív online jelenléttel rendelkezők mindegyikében látható valamiféle kísérlet a *közönség* megtartására, de arra kevésbé, hogy őket *közösséggé* formálják, kibontakoztatva a közösségi szolidaritásban és támogatási erőforrásokban rejlő potenciált, ami az AC-k eredeti koncepciójának és céljainak egyik legfontosabbika. A közönség egymás közti kommunikációjára is alig láttunk példát a nyilvános térben, a posztok kommentelői ritkán reagálnak egymásra. Összességében az online megjelenés adta lehetőségek széles köre sokszor jelentős részében kihasználatlan maradt, ha van is közösség-szervezési törekvés, akkor az a háttérben, tervezetlenül zajlik még az egyébként aktív(abb) online jelenléttel rendelkező AC-oldalakon is. Pusztán online jelenlétükkel annak spontán kialakulásához nyújthatnának valamiféle platformot, de ahhoz valószínűleg egy, az offline térben már alakított vagy spontán alakuló közösségnek, és tagjai egy bizonyos fokú IKT-jártasságnak kellene peremfeltételként jelen lennie. Megfigyeléseink alapján inkább az első feltétel hiányosságait tudjuk rögzíteni, mert az utóbbira nincs rálátásunk.

AZ ONLINE ALZHEIMER CAFÉ (KIKÉNYSZERÍTETT) INNOVÁCIÓJA

Az Alzheimer Café rendezvényeknek a fizikaiból a virtuális térbe való áthelyezése a veszélyhelyzetben vált releváns kérdéssé. Ez a lehetőség 2020. augusztusáig kizáró-

⁴⁵ A teljes vagy részleges közösségi finanszírozás egyébként is csak néhány jobban civil profilú, talán a fiatalabbakat – de nem feltétlen tehetősebbeket – célzó szervezetre jellemző, az AC-k fenntartói pedig gyakran olyan szervezetek – önkormányzatok, egyházak vagy alapítványok – amelyek erre áldozni készek (szervezők bére, helysértérbérlés, frissítők és rágcálnivalók költségének fedezése), de a fenntartás és a finanszírozás évről évre alkuk tárgya lehet.

⁴⁶ Ilyen önkéntes segítő lehet például egy olyan személy, akinek idősothtonba költözött vagy esetleg elhunyt a demenciával élő családtagja, és érez magában motivációt arra, hogy átérezve más, aktuálisan gondozó családtagok problémáit őket érzelmileg, információval, gondozási és életvezetési tanáccsal támogassa. Ez neki a gyászfeldolgozásban, az esetleg sokáig nagyon hangsúlyos gondozói identitása elengedésében, és egy új támogató, a közösségért tevő szereppel való azonosulásban is segíthet. De önkéntesek segíthetnek az AC-k lebonyolításában, új tagok toborzásában is vagy a közösségbe való bevezetésben is, vagy akár – egyébként nem tipikus – érdekvédelmi tevékenységekben, aktivizmusban is.

KÖZELKÉP

lag Budapest 12. kerületében (Hegyvidék) realizálódott, ahol áprilistól online előadások formájában folytatódtak a találkozók a Facebook Live stream szolgáltatásán keresztül. Itt a korábban a fizikai térben rendezett eseményekkel kapcsolatos tájékoztatás formátumával hirdették meg ezeket a virtuális találkozásokat, és a megadott időpontban élőben osztották meg az előadás videóját, aminek a végén kérdéseket is fel lehetett tenni az előadónak.

A személyes találkozásokhoz képest az online AC-k – és különösen a („frontális”) előadások – valós idejében nem tudnak megvalósulni a sokrésztvevős személyes – horizontális – beszélgetések, így ezeken a rendezvényeken inkább a vertikális kommunikáció (az előadó és a résztvevő egyének között) tud működni. Kérdések valós idejű megfogalmazására, hozzáfűznivalók, saját élmények megosztására a technológia lehetőséget nyújtott – és a szervezők ösztönözték is a *nézőket* kérdések megfogalmazására a videók alatti komment szekcióban –, de a közönség számára egymás reakciói kevésbé voltak érzékelhetők, így egymást is kevésbé tudták inspirálni, kevésbé tudtak egymásra reflektálni. A videó az előadás élő közvetítése után is elérhető maradt, így később is kialakulhatott volna párbeszéd vagy vita a viszszanézői között, de ez nem volt jellemző, és ennek a szervezők általi facilitálására sem találtunk egyértelmű törekvést. Az online előadások viszont lehetővé tették azt is, hogy ezek az események több emberhez jussanak el, részben a visszanézetőség miatt, részben pedig annak köszönhetően, hogy más Cafék is továbbosztották azokat⁴⁷ (sokszor saját tartalmak előállítás helyett), így volt olyan előadás, amelyik többbezes nézettséget generált néhány hónap alatt.⁴⁸

Az online AC események újszerűsége miatt fontosnak érezzük két olyan külföldi példa bemutatását is, amelyek szintén a koronavírus-járvány fizikai távolságtartási előírásaira adott reakcióként születtek meg az online térben.

A koncepció őshazájának számító Hollandiában egyes Alzheimer Cafék online térbe költözésének megvalósulásába Sandra Conijn-nak, az *Alzheimer Nederland* munkatársának az „Alzheimer Europe 2020” konferencián 2020. október 22-én elhangzott előadásán keresztül nyerhetünk betekintést (Conijn 2020). A 17,6 milliós országban a járvány kitörésekor már 250-nél is több AC működött havi rendszerességgel, a helyszíni alkalmakon átlag 40 fő körüli résztvevőszámmal. Ezen alkalmak működését módszertanilag az *Alzheimer Nederland* nevű jogtulajdonos országos szervezet regionális irodái támogatták, lebonyolításukban pedig erőteljesen támaszkodtak önkéntesekre. A járvány miatt azonban Hollandiában is leálltak a helyszíni rendezvények, de ebben a helyzetben az önkéntes bázist mozgósítva gyors vészmegoldásokkal próbáltak enyhíteni a közösség bizonytalanságán és stresszállapotán.

⁴⁷ Azok a lehetőségek és következmények, amelyek egy, a földrajzi értelemben lokális AC vonzáskörzetén-hatókörén túlmutató *közönséget tudnak elérni*, esetleg *közönséget generálni* további kutatásokat igényelnek.

⁴⁸ <https://www.facebook.com/alzheimerbp12/videos/714151466082518>

KÖZELKÉP

Felhasználva a meglévő kontakthinformációkat proaktív módon kezdték el hívogatni a közösségük tagjait, segélyvonalakat állítottak fel, hirdetésekkel jelentettek meg a helyi lapokban, képeslapokat, sőt, virágokat küldtek ki a közösségük tagjainak, hogy éreztessék, nincsenek elfelejtve, magukra hagyva, nem maradtak támogatás nélkül. Cél volt az is, hogy ne veszítsék el a kapcsolatot velük, ne sodródjanak túl messzire a látókörből az egyének, esetleg véglegesen is, de az is, hogy ne tépázódjon meg, esetleg hulljon szét a közösség, a közösségben rejlő erőforrás, tőke.

Conijn azzal folytatta, hogy 2020 áprilisában a 48 regionális irodájuk (department) közül három is elkezdett online Cafékat tartani, amit hamarosan többen követtek, és értékelése szerint idővel nem csak az online rendezvények mennyisége nőtt, hanem a minőségük is javult. Sok helyen helyi tartalomszolgáltató médiumokkal alkotott technikai partnerségben 15-30 perces, szakértőkkel készült talkshow formátumú beszélgetéseket közvetítettek online (streamelve), és ezeknek az online AC-knak a megszervezésében és lebonyolításában is kulcsszerepe volt az önkénteseknek.

Tapasztalatuk szerint egy online rendezvényhez többféle, köztük technikai készségekre is szükség van a megfelelő eszközellátottság mellett. Az online formátum előnyének tekintik a szélesebb elérést, az átlag 40 fő helyett több száz, akár ezres nagyságrendű követést, így azok számára is elérhető, akik valami miatt nem akartak vagy nem tudtak korábban részt venni a helyszíni alkalmakon, vagy nem is jutott el hozzájuk a Café létezésének a híre. Hátrány ugyanakkor, hogy az aktív jelenlét nem észlelhető. 2020 szeptemberében ugyan néhányan újraindultak helyszíni rendezvényekkel, de a járvány második hulláma miatt rövidesen újra fel kellett függeszteniük ezeket a helyszíni alkalmakat Hollandiában is.

Conijn végkövetkeztetése szerint a jövő a vegyes/kevert megoldásoké lehet, mert a személyes találkozást nem tudja helyettesíteni az online AC, de kiegészítő funkciója lehet pl. a helyszíni találkozások streamelésével.

Saját értékelésünk szerint ezekhez a gyors és hathatósnak tűnő adaptív-megküzdési reakciókhoz az önkéntességi, anyagi és adminisztratív erőforrásokon, valamint a stratégiai tervezésen és vízió túl egy erős közösségi szellemre és szolidaritásra is szükség van, és ezek mindegyikében erősíteni kell a magyar AC színteret.

Második példánk az Ausztriában működő Promenz, amely egyes elemeiben hasonló típusú kezdeményezés, mint az Alzheimer Café, de vannak markánsan eltérő jegyei is. A Promenz célja a demenciával élők lehető legteljesebb és leginkább önálló életvitelének támogatása, elsősorban a „Café Promenz” önszervező csoportokon keresztül, így az ő elsődleges célcsoportjukat a demenciával élők alkotják, míg az AC-knál ez kiegészül a gondozó családtagokkal is. Erre a misszióra utal a szervezet neve is, ami a demencia szó első („de” fosztóképző) szótagját cseréli pozitív értelműre („Pro-(De)menz”).

KÖZELKÉP

A Promenz online közösségépítő és -fenntartó tevékenysége az offline tevékenységekkel összehangolva kifejezetten azt célozza, hogy ezt a közösségi erőforrást minél teljesebben ki tudják aknázni a demenciával élők életminőségének javítására. A szervezet online megjelenése multiplatform-alapú, rendelkeznek honlappal,⁴⁹ Facebook oldallal,⁵⁰ Youtube csatornával⁵¹ és Instagrammal⁵² is. A kommunikációs tevékenységeik és közösségi média-használatuk ezeken a platformokon konzisztens, és rendszeresen tesznek közzé aktuális tartalmakat. A honlap integráltan jeleníti meg a Promenz önmeghatározását (*elveit és céljait*), elérhetőségét, tevékenységeit, a programokra vonatkozó aktualitásokat és a csatlakozás lehetőségét. Ezen kívül hangsúlyosan jelennek meg a kiadványaik, valamint azoknak a szakpolitikai és egyéb együttműködéseknek az eredményei, amelyekben konzultációs szerepben vettek részt érdekképviselői szervezatként. A megjelenített szövegeket a résztvevőkről készült fényképek és rövid videóinterjúk színesítik a láthatóság és a befogadhatóság növelése mellett a bizalomépítés eszközeként is. A Facebook lapjuk már a járvány előtt is aktív volt, jellemzően a szervezet rendezvényeit és nyilvános tevékenységét bemutatva, hangsúlyos adománygyűjtési tevékenységgel. A járvány kitörése után megerősödött az oldal aktualitásokat közvetítő szerepe és fontossága a közösség kommunikációjában. Itt először a személyes találkozások felfüggesztéséről, röviddel utána a kapcsolattartás telefonos lehetőségeiről, majd a találkozók Zoom platformon történő megvalósításáról kaptak tájékoztatást az oldal követői. Úgy tűnik a megfigyelő számára, hogy a helyszíni találkozásokat sikerrel ültették át az online térbe, a vizsgált időszakban hetente számoltak be Zoomos eseményről, de rekreációs céllal rejtvényeket is megosztottak, amik szintén egyfajta közösségi tevékenységként, beszélgetésindítóként szolgáltak.

A közösség az érintettek hiteles képviselőjeként jelenik meg a nyilvánosság előtt. A szervezet céljai közt kezdetektől jelen van a demenciát övező stigma csökkentése és az érdekérvényesítés mind önálló szervezatként, mind pedig hálózati partnerként. Részt vesznek többek között az Osztrák Demenciastratégia kidolgozásában és a Demenciabarát Bécs program szervezésében, de a résztvevők tapasztalati szakértőként jelen vannak konferenciákon, és megszólalnak a médiában is. Fontos vállalása a szervezetnek az adománygyűjtés is, a sztenderd támogatási felhívásokon kívül szerveztek pl. adománygyűjtő karácsonyi eseményt is.

⁴⁹ promenz.at

⁵⁰ facebook.com/PROMENZ-161482717886565/

⁵¹ youtube.com/channel/UCdoriC4XC2fyKGaNWlUxw/videos

⁵² instagram.com/promenz_

KÖZELKÉP

Az empirikus eredmények összefoglalása

A magyarországi Alzheimer Cafék internetes megjelenésének elemzéséhez abból a tíz elemű funkciólistából indultunk ki, amelyet a modell eredeti koncepciójának céljaiból és az internetes-közösségi platformok lehetőségeiből vezettünk le. Az internetes platformok nyújtotta lehetőségek a járvány kitörése után nagyságrendekkel váltak hangsúlyosabbá szinte egyik napról a másikra 2020 márciusától, mert a helyszíni rendezvényeket fel kellett függeszteni.

A járvány kitörése előtti hat hónapban a magyarországi Alzheimer Cafék nagyjából egyharmada volt aktívabb az internetes platformokon, elsősorban a Facebookon. Ezek egy viszonylag stabil, kiszámítható alaptevékenységet valósítottak meg, elsősorban a helyszíni rendezvényeik meghirdetésével, olykor utólagos visszatekintéssel és köszönetnyilvánítással, valamint egy-egy demenciával kapcsolatos ad-hoc hír megosztásával. A többiek online tevékenysége kevésbé volt aktív: vagy rendszeretlen és esetleges volt a tevékenységük; vagy inaktív (nem frissülő) állapotban találtuk a platformjuk; vagy esetleg nem is rendelkeztek önálló és jól célzott csatornával. Néhány AC pedig egyáltalán nem is volt online megtalálható. A komplexebb („haladóbb”) online funkciók következetes megvalósítása lényegében hiányzott még az aktívabbak esetében is. Ilyennek tekintettük volna a gondozási/támogatási ökoszisztéma egyéb erőforrásaira mutató linkek és információk szisztematikus megosztását, a közösségszervezési munkát, illetve a közösségben rejlő erőforrásoknak az AC fenntarthatóságának mozgósítására (adománygyűjtés,⁵³ önkéntesség stb.), vagy éppen a közösségen belüli kölcsönös társas támogatás kialakítására vagy megerősítésére irányuló törekvéseket.

Az Alzheimer Caféknak a járvány kitörésével kialakuló új realitáshoz való online adaptációja erősen útfüggő volt, azaz jobbára a korábbi tevékenységi-aktivitási mintázataik mentődtek át, és néhány kivételtől eltekintve nem beszélhetünk innovatív megoldások kereséséről, az új realitáshoz való célvezérelt alkalmazkodásról. A járvány kitörésének fordulópontján – 2020 márciusában – a váratlanul felbukkanó, addig ismeretlen és fenyegető helyzet, amely egyébként is általános társadalmi zavart idézett elő érzékelhető tanácstalanságot okozott a szervezők körében is. A leggyakoribb reakció a már meghirdetett rendezvények felfüggesztésének bejelentése volt, ezen kívül járványügyi információk, -cikkek, és -videók megosztása volt jellemző. Azok az AC-k, ahol korábban sem volt aktív az online jelenlét legfeljebb a felfüggesztést jelentették be, de sokszor még azt sem. Csak néhány helyen lehetett azt érzékelni, hogy már ezen a fordulóponton is előremutatóan kommunikálták a jövőbeli terveket, de legalább a bejáratottabb és korábban is viszonylag érettebb online tevékenységűek az idő előrehaladtával már tervszerűbben viselkedtek. Domináns mintázatként azonban a Cafék a helyszíni találkozások ellehetetlenülésével

⁵³ <https://www.facebook.com/fundraisers/>

KÖZELKÉP

az eredeti célok megvalósítását felfüggesztették, így például a küldetésnyilatkozatokban is szereplő problémákra, a demenciával élők gondozására, vagy a betegség folyamatának megélésére kevésbé reflektáltak az online térben. A szintér üdítő innovációjaként az online térbe költözött a hegyvidéki Alzheimer Café rendezvény (12. kerület), de érdemes külön megemlíteni a demenciára és az otthoni idősgondozásra vonatkozó saját támogató videótartalmakat megosztó Modus Alapítványt is.

Összegzés és javaslatok

AZ INTERNETES ERŐFORRÁSOK POTENCIÁLJA ÉS KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS

Az internet mint közmű egy sor erőforráshoz juttathatja hozzá az Alzheimer Cafék elsődleges célcsoportjait, ugyanakkor feltehetően újra is teremti illetve fel is nagyítja a társadalmi egyenlőtlenségeket a hozzáférés és jártasság dimenziói mentén. A hozzáférés és a digitális jártasság önmagukban lehetőségek, amik mellett például a társadalmi és közösségi integráltság, a megélt sorstársi szolidaritás, az egészség tudatosság, vagy éppen a saját ágenciájukba vetett hit bizonyos szintjei is szükségeltetnek a hasznok minél teljesebb realizálódásához. Valószínűsíthető, hogy az AC-k online erőforrása éppen azokhoz ér el nehezen, akikhez más forrásból is kevés segítség áramlik, például az alacsony szocioökonómiai státuszúak, a gyengén integráltak, vagy akik olyan településen élnek, ahol nem működik demencia-fókuszú formális támogató szolgálat (például demens nappali ellátás) és AC sem. Mindez különösen felnagyítódik egy olyan osztálytársadalmi krízisben, mint a járvány, ahol többek között a közszolgáltatásokhoz (például egészségügyi, közigazgatási stb.) vagy az informális-családi gondozáshoz és társas támogatáshoz való hozzáférés hagyományos formái is nagyon megnehezülnek.

A demenciával élők és gondozóik gyakran kialakuló vagy mélyülő társas izolációját és családi krízisét, vagy éppen a járvány okozta általános veszélyeztetettség érzetet és a bizonytalanságok okozta krónikus stresszhelyzetet egy szolidáris és aktívan támogató AC-közösség valószínűleg csökkenteni tudná. Ilyen kifejezetten társas támogatási gesztusoknak a megjelenését viszont sem a járvány kitörése előtt, sem utána nem tudtuk detektálni a Facebookon. Reakcióik alapján önmagában a rendezvények felfüggesztésének hírére sem tekintettek különösebb veszteségként a közösség tagjai, és sem akkor, sem a későbbiekben nem alakultak ki sem irányítottan, sem spontán olyan beszélgetések, amelyek valamiféle közös megküzdésnek voltak értékelhetők. Lehetséges, hogy a járvány kitörésének sokja és a megfertőződéstől való félelem felülírt minden egyebet – de ez is inkább rövid távon lehetett érvényes –, de az általánosan megfigyelhető közösségi passzivitás utalhatott arra is, hogy hogy sem a rendezvényeket, sem pedig a közösséget nem tekintették jelentős / bejáratott támogatási forrásnak. Ez nem azt jelenti, hogy nem alakulhattak ki a valós

KÖZELKÉP

térben ilyen támogatási gesztusok és élő közösségek, de ezek létezésére legalábbis nem utalt semmi a nyílt online terekben. Ebből azt az óvatos következtetést vonhatjuk le, hogy ennek a potenciálnak a kiaknázására célirányos és aktív közösségfejlesztési stratégiákkal nagyobb hangsúlyt kellene helyezni.

Az online platformoknak lehetne kiegészítő-megerősítő szerepe is a közösségépítésben, de akár át is tehető a közösségépítési kezdeményezés hangsúlya az online felületekre. Utóbbi esetben a formálódó közösségi identitásra a havi rendszerességgű rendezvények szükségszerűen egy adott helyszínre és időszegmensbe szorított személyközi interakciói erősíthetnének rá. Akár így, akár úgy, de egy egymást ismerő, egymásban bízó, egymással szolidáris és egymást támogató emberek közösségének a kialakításában és különösen a folyamatos megerősítésében kulcsszerepe lehetne a közösségi kapcsolattartást és ezeknek a támogatási tranzakciókat tértől és időtől függetlenül folyamatosan lehetővé tevő platformoknak, a közösségek virtuális otthonainak. A közösségépítés egy idő- és munkaigényes folyamat, amiben az offline és online technikák kombinációjával lehet a legjobb eredményt elérni.

KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS ÉS TECHNOLÓGIA

A közösségépítés különösen hasznos eszközei lehetnének a Facebook csoportok. Ezekben a hazai AC-szintéren szinte kizárólagosan alkalmazott Facebook oldalak *követői*hez képest egy Facebook csoport *tagjainak* olyan többletjogosultságai vannak, amelyek egyenrangúsítók, ösztönzik az aktivitást, a tagok közötti interakciókat. Egy csoportban annak tagjai is tudnak bejegyzéseket tenni, például saját gondolatokat megfogalmazni, vagy kérdéseket feltenni, de máshol lelt információkat, híreket is továbboszthatnak. Ezzel a maguk számára leginkább releváns és aktuális kérdéseket és igényeket artikulálhatnak, dilemmákat oszthatnak meg, tanácsot, eszközt, vagy praktikus segítséget kérhetnek a társaiktól, azaz tematizálhatják a közösségi kommunikációt. Ezzel sokkal inkább személyesebb és érdekibb, jelentőségteibb és ezzel vonzóbb lehet a tagok számára az online részvétel. További előnye a csoportoknak az oldalakkal szemben, hogy azokban külön értesítést kapnak a tagok az új bejegyzésekről, így egyrészt nem maradnak le semmiről, másrészt gyorsabban tudnak reagálni, és ezek fontos elemei a párbeszédnek, a bevonódásnak. Ehhez képest egy Facebook-oldalon sokkal kevesebb lehetőség van az aktív bevonódásra, ténylegesen a lap kezelőjén (aki általában az AC szervezője is) múlik a tartalomgenerálás és -tematizálás, és bár a lapok egy-egy posztja alatt kialakulhat reaktív párbeszéd, erre nemigen volt példa, nem is beszélve az eredeti poszt fókuszától független vagy ahhoz csak lazán kapcsolódó spontán, „alulról jövő” témák felvetéséről a követők által.

További előnye lehet a csoportnak az, hogy ezeket különböző hozzáférési szintűvé lehet tenni a nem csoporttagok számára. Ezzel a csoport tagjainak személyét,

KÖZELKÉP

illetve a bejegyzéseket akár teljesen el is lehet rejteti a kívülállók számára, amelyekhez csak a csoportba való jelentkezés pozitív elbírálása után a csoport adatvédelmi beállításainak függvényében férhetnek hozzá, az egyéb – például bejegyzési – jogszívtványokkal együtt. Emiatt viszont a bekerülési küszöb magasabb a zárt csoportok esetén, amit lejjebb lehet vinni a helyszíni alkalmakon részt vevők aktív ösztönzésével, vagy a nyilvánosan hozzáférhető csoportleírásban az erre való biztatással, a befogadó légkör hangsúlyozásával.

A csoport zártként való üzemeltetése ugyanakkor teljesen legitim igénye lehet a tagjainak. Könnyebb információs, praktikus vagy érzelmi segítséget kérniük, a sérülékenység és bizonytalanság feltárásával. A személyes adatok és az egészségi állapot nyilvánvalóan védendő információk, amelyek önmagában is indokolják a zárt csoportot. De megosztani is könnyebb másokkal a betegség, illetve a gondozás mindennapi tapasztalatait és pszichoszociális kihívásait, például a kognitív és viselkedési zavarokat, a konfliktusokat, a gyászfolyamatot, illetve az ezekkel járó érzelmi hullámvasutat. Egy megértő és intim közegben könnyebb kiengedni a frusztrációt, ventilálni, megvallani a kétségbeesést, reménytelenséget és bűntudatot, amelyek gyakran párosulnak a demenciával vagy a gondozással. Hasonlóképpen, a megélt örömeket és sikerélményeket is könnyebb megosztani egy zárt közösségben, amelyek így mások számára is fogódzót, inspirációt, reményt nyújthatnak. Egy zárt csoport még akkor is egy sokkal biztonságosabb színtér, ha a többi csoporttag előtt nincs inkognitója (anonimitása) a bejegyzéstevőnek. Ahogy korábban említettük két zárt csoport létezésére találtunk bizonyítékot az adatgyűjtés során, ezek tartalmára, aktivitására – a fentiek tükrében értelemszerűen – nem láthattunk rá, nyílt hozzáférésű csoportot pedig kettőt találtunk.

A KÖZÖSSÉG VONZEREJE

Érdemes lehet időnként akár jól célzott fizetős hirdetési kampányokat is indítani Facebookon a célcsoport eléréséhez. Ezekkel nem is csak a helyszíni és online AC rendezvény és a támogató közösség megismertetése lehet a cél, hanem akár a település lakossága általános demencia-tudatosságának növelése, a demencia-toleráns, sőt demenciabarát közeg kialakítása is.

De egy sikeres közösségi média jelenlétben az aktív, meggyőzően funkcionáló és vonzó online közösség (híre) hirdetések nélkül is könnyebben el tud jutni olyanokhoz, akik még nem tagjai a közösségnek, de szükségük lenne annak támogató erőforrásaira. Egy ilyen markánsan körülírható csoport lehet a szendvicsgenerációba tartozó családi gondozóké. Helyszíni Alzheimer Cafékön való részvételünk és megfigyeléseink alapján a rendezvények résztvevőinek viszonylag magas az (általunk észlelt, becsült) átlagéletkora, és kevésbé jellemző a demenciával élő családtagot gondozó középkorúak részvétele. Számukra egy élő és aktív online közösség

KÖZELKÉP

olyan vonzerőt jelenthetne, amin keresztül bekapcsolódva érdemi támogatási forrásokhoz tudnának jutni, az ő életükben ezzel nagy pozitív hatást lehetne elérni, de a reciprocitás jegyében ők is támogató erőforrást jelentenének ebben a közösségben. Ezen kívül a nagyon fontos intergenerációs szolidaritást is potenciálisan erősíteni lehetne a szüleiket gondozó középkorú, és azon idősebbek között, akik a partnerüket gondozzák vagy ők maguk élnek demenciával. A szendvicsgeneráció középkorú tagjai valószínűleg eleve magasabb IKT-kompetenciával és hozzáféréssel rendelkezve könnyebben tudnának bekapcsolódni ilyen online közösségekbe. Az ő helyszíni rendezvényeken való részvételük előtt generációs – identifikációs-kulturális –, és a munka-gondozás-magánélet összeegyeztetését érintő praktikus akadályok is lehetnek, amelyeket az online csatornákon keresztül könnyebb lenne leküzdeniük. Az is elképzelhető, hogy éppen az összejöveteleken tárgyalt témák tartalma kevésbé releváns a számukra az ő élethelyzetükben, viszont egy, az online térben aktív közösség tagjaiként jobban tematizálni tudnák a találkozók tartalmi elemeit, hogy azok jobban reflektáljanak az ő sajátos igényeikre.

SZERVEZŐK IKT- ÉS KÖZÖSSÉGÉPÍTŐ KOMPETENCIÁJA

Ugyanakkor egy, a demencia komplex kihívásait és az AC-k sokoldalú potenciálját mégoly kitűnően ismerő és elhivatott szervező sem feltétlenül mozog otthonosan az online platformok és a közösségi média működésében, lehetőségeiben.

Az is elképzelhető, hogy többüknek nincs is közvetlen – például szakmai vagy rendszergazdai – jogosultsága egy-egy frissítést közzétenni a platformjukon. Lehetséges, hogy nem is olyan szervezeti hierarchiában és kultúrában ténykednek, ahol módjuk van tudatosabb internetes tevékenységek kialakítására és megvalósítására. Van bizonyosan olyan közeg is, ahol a rendelkezésére álló IKT eszközállomány elavult, nem megfelelő, elégtelen hozzáférésű. Arra sincs garancia, hogy meglenne a képzettségük vagy tapasztalatuk az adekvát közösségi média-menedzseléshez, ami annak sokrétűsége miatt sajátos tudáskészletet igényel. Hasonlóképp, aktív közösségfejlesztési készségek, illetve a szintén kulcsfontosságú etikai és adatvédelmi szempontok szisztematikus ismeretét sem birtokolja magától értetődően a szervezők többsége, és valószínűleg sok AC esetében nincsenek is meg a megfelelő szervezeti szinten szabályozott protokollok ezek támogatására.

Ezért a Cafék minél eredményesebb működéséhez mindenképpen szükséges lenne az ezeket a tudásokat lefedő megfelelő képzési program kialakítása és szabadon/támogatottan hozzáférhetővé tétele a szervezők számára. Sürgető lenne egy integrált helyszíni és internetes működést elősegítő stratégia kidolgozása, illetve az online tevékenységek fenntarthatóságához az infrastrukturális fejlesztések (IKT eszközök, internetkapcsolat) beszerzéséhez megfelelő pénzügyi támogatási/pályázati konstrukciók kialakítása is.

KÖZELKÉP

Epilógus

Kéziratunk lektorálási időszaka alatt, 2021 júniusában adott ki a Nemzeti Szociálpolitikai Intézet (az SzGyF utódja) az Alzheimer Cafék szervezésének támogatására egy Útmutatót, amely két mondatot szentel a „Közösségi média” témájának: „*A Facebook, Instagram, e-mail, honlap, sms, online újság több ingyenes lehetőséget kínál a programról való tájékoztatásra, az érdeklődés felkeltésére. Itt lehetőség nyílik arra is, hogy levelezzünk az érdeklődőkkel, érintettekkel, akik így lehet, hogy könnyebben megnyilvánulnak.*” (NSZI 2021: 22)

Irodalom

- Conijn, S. (2020): *Experiences with online Alzheimer Cafes*. Konferenciaelőadás: 30th Alzheimer Europe Conference (2020): Dementia in a Changing World, Virtual. <https://www.youtube.com/watch?v=tf5KeOYwBBM> (utolsó letöltés: 2021. 02. 02.)
- Kucsera Cs. – Holpert A. (2021): Alzheimer Cafék online tevékenysége a koronavírus járvány kitörése előtti és utáni fél évben I. METSZETEK Társadalomtudományi folyóirat, Vol. 10. (2021) No.4. DOI 10.18392/metsz/2021/4/2, 19–41.
- NSZI (2021): Útmutató Alzheimer/Memória Café szervezéséhez. https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2021/06/AC_utmutato.pdf.pdf (utolsó letöltés: 2021. 11. 06.)